

لا إله إلا الله
محمد رسول الله

1234 56 7890

دانشکده ادبیات و علوم انسانی
دانشگاه پیام نور تهران مرکز شهر ری

پایان نامه
برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

گروه علوم تربیتی
رشته برنامه ریزی درسی

عنوان پایان نامه: سواد اطلاعاتی و رابطه‌ی آن با خودکارآمدی در دانشجویان دانشگاه پیام نور شهر
اصفهان

استاد راهنما: دکتر فروزان ضرابیان
استاد مشاور: دکتر مهران فرج‌الهی

پژوهشگر: کاملیا حقی

بهار 1393

جمهوری اسلامی ایران
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

مرکزی

دانشگاه پیام نور استان تهران

تصویب نامه

بایان نامه کارشناسی ارشد رشته علوم تربیتی (برنامه ریزی درسی)

کاملیا حقی

تحت عنوان:

"سواد اطلاعاتی و رابطه آن با خودکارآمدی در دانشجویان دانشگاه پیام نور

شهر اصفهان"

ساعت: ۱۴:۰۰

تاریخ دفاع: ۱۳۹۳/۰۴/۰۸

درجه ارزشیابی: بسیار خوب

نمره: ۷۰.۷۹

هیات داوران:

داوران	نام و نام خانوادگی	مرتبه علمی	امضاء
استاد راهنما	سرکار خانم دکتر فروزان ضرابیان	استادیار	
استاد مشاور	جناب آقای دکتر مهران فرج الهی	دستیار	
استاد داور	سرکار خانم دکتر زهره اسماعیلی		
نماینده گروه	جناب آقای دکتر مهران فرج الهی	دستیار	

شهر ری، جاده ورامین، سه راه
تقی آباد، انتهای خیابان شهید
عربخواری، ساختمان مرکزی
شهید دکتر چمران (شماره ۱)
کد پستی:
۱۸۶۵۸۶۵۳۹۹

تلفن:

۳۳۴۱۶۸۱۱-۱۲

سایت دانشگاه:

<http://teh-rey.pnu.ac.ir>

ایمیل دانشگاه

info@shahrerey.tpnu.ac.ir

شهر ری، خیابان ابن بابویه،
پتدای خیابان میر عابدینی،
پلاک ۹۰ ساختمان شیخ
مدوق (شماره ۲)

کد پستی:

۱۸۶۴۶۶۶۴۸۹

تلفن:

۳۳۳۸۹۹۶۴

۳۳۳۸۹۹۷۰

سایت دانشگاه:

<http://teh-rey.pnu.ac.ir>

ایمیل دانشگاه

info@shahrerey.tpnu.ac.ir

سپاسگذاری

گفته‌اند که: « من لم يشكر المخلوق، لم يشكر الخالق » پس باید سپاس بگویم ابتدا سر سلسله جنبان سلوک عاشقی حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سپاس پدر و مادر این دو موجود ملکوتی را که خدا به پاس بزرگی روحشان نام عظیمشان را پس از اسم خویش آورد و همچنین اساتید بزرگوار، خاصه خانم دکتر ضرابیان و آقای دکتر فرج‌الهی که حقی عظیم بر گردن اینجانب دارند و بعد هم سجده شکر و امتنان به درگاه کبریایی‌اش می‌سایم و از حضرت دوست مدد می‌جویم.

«الحمد لله»

تقدیم به

پدر و مادر عزیزم که آیه‌های روشن زندگی‌ام هستند.

چکیده

هدف از این پژوهش بررسی سواد اطلاعاتی و رابطه آن با خودکارآمدی در دانشجویان دانشگاه پیام نور شهر اصفهان است. این پژوهش با توجه به روش پژوهش، توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری مورد بررسی در این پژوهش شامل، دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد دانشگاه پیام نور اصفهان در سال تحصیلی ۹۲-۱۳۹۱ که دارای ۳ گروه آموزشی (مهندسی، علوم پایه و علوم انسانی) است و تعداد آن ها ۲۲۶۲ نفر بوده. در این پژوهش با استفاده از روش طبقه ای تصادفی متناسب با حجم نمونه، تعداد ۵۳۱ نفر به عنوان نمونه نهایی مشخص شد. ابزار گردآوری داده ها پرسشنامه استاندارد سواد اطلاعاتی باقر آبادی (۱۳۸۸) و پرسشنامه خود کارآمدی شرر و مادوکس (۱۹۸۲) بود. نتایج آزمون بیانگر آن است که سواد اطلاعاتی در کل نمونه با ضریب همبستگی (۰.۸۳۸) بر خودکارآمدی دانشجویان موثر است و با آن رابطه مثبت دارد. همچنین نتایج آزمون همبستگی نشان داد که سواد اطلاعاتی در گروه علوم پایه با ضریب همبستگی (۰.۸۷۰) بیشترین تاثیر را بر خودکارآمدی دارد و بعد از آن گروه مهندسی با ضریب همبستگی (۰.۸۵۱) و گروه علوم انسانی با ضریب همبستگی (۰.۸۱۵) بر خودکارآمدی موثرند در نتیجه در گروه های آموزشی بیشترین تاثیر را گروه علوم پایه و بعد از آن گروه های مهندسی و علوم انسانی بر خودکارآمدی دانشجویان دارند. با توجه به نتایج، بیشترین ضریب همبستگی مولفه های پژوهش مربوط بعد تجزیه و تحلیل اطلاعات (۰.۸۵۳) بوده است و بعد از آن به ترتیب بیشترین ضریب همبستگی را ابزار دستیابی به اطلاعات (۰.۷۵۶)، شیوه های دستیابی به اطلاعات (۰.۷۳۲)، مهارت استفاده از رایانه (۰.۷۰۱) و سازماندهی اطلاعات (۰.۶۳۸) داشته اند. همچنین نتایج این پژوهش نشان داد که گروه علوم انسانی دارای بیشترین سطح سواد اطلاعاتی (۴.۰۴۷) و خود کارآمدی (۴.۰۷۳) است بعد از گروه علوم انسانی به ترتیب گروه مهندسی با سطح سواد اطلاعاتی (۴.۰۴۴) و خودکارآمدی (۳.۹۶۴) و علوم پایه سطح سواد اطلاعاتی (۳.۹۸۹) و خودکارآمدی (۳.۹۱۰) دارای بیشترین میانگین هستند.

کلمات کلیدی: سواد اطلاعاتی (مهارت های استفاده از رایانه، سازماندهی اطلاعات، تجزیه و تحلیل اطلاعات، شیوه های دستیابی به اطلاعات و ابزارهای دستیابی به اطلاعات)، خودکارآمدی، دانشجو

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
10	فصل اول
10	کلیات تحقیق
11	مقدمه
12	1-1 بیان مسأله
15	2-1 اهمیت پژوهش
16	3-1 اهداف پژوهش
16	1-3-1 هدف اصلی
16	2-3-1 اهداف فرعی
17	4-1 سوالات پژوهش
17	1-4-1 سوال اصلی
17	2-4-1 سوال های فرعی
17	1-7-1 تعاریف نظری
19	2-4-1 تعاریف عملیاتی
21	فصل دوم
21	مروری بر ادبیات موضوع و پیشینه پژوهش
22	1-2-1 مقدمه
22	1-2-2 استانداردهای مناسب سواد اطلاعاتی برای آموزش عالی
23	2-2-2 عصر اطلاعات

- 24..... نقش و مسئولیت های سازمانی 3-2-2
- 27..... نقش و وظایف کتابداران و کتابخانه های دانشگاهی 4-2-2
- 29..... نقش و وظایف آموزشی اعضاء هیئت علمی 5-2-2
- 31..... یو وایرد 6-2-2
- 32..... چالشها 7-2-2
- 35..... 1- خودکار آمدی 3-2-1
- 36..... 2- تعریف خودکار آمدی 3-2-2
- 37..... 3- مبانی نظری خودکار آمدی 3-2-3
- 39..... 4- تأثیرات باورهای خودکار آمد بر انگیزش 3-2-4
- 40..... 5- رویکرد شناختی اجتماعی و باورهای خودکار آمدی 3-2-5
- 41..... 6- تأثیرات خودکار آمدی بر رفتار 3-2-6
- 41..... 7- نقش خود کار آمدی در تغییر رفتار 3-2-7
- 42..... 8- خودکار آمدی و اضطراب 3-2-8
- 42..... 9- خودکار آمدی و ترس 3-2-9
- 43..... 10- خودکار آمدی و افسردگی 3-2-10
- 44..... 11- خودکار آمدی و تندرستی 3-2-11
- 44..... 12- خودکارآمدی و پیشرفت تحصیلی 3-2-12
- 47..... 13- تفاوت های جنسیتی در خودکارآمدی 3-2-13
- 48..... 4- پیشینه تحقیق 2-4-4
- 48..... 1- پژوهش های داخلی 2-4-1

51 پژوهش های خارجی	1-4-2
55 فصل سوم	
55 روش پژوهش	
56 مقدمه	
56 روش پژوهش	1-3-1
57 جامعه آماری	2-3-2
57 شیوه نمونه‌گیری و حجم نمونه	3-3-3
59 اجزای پرسشنامه	1-4-3-1
60 روایی و پایایی پرسشنامه	2-4-3-2
61 روش تجزیه و تحلیل اطلاعات	5-3-5
62 فصل چهارم	
62 تجزیه و تحلیل داده ها	
63 مقدمه	
63 تجزیه و تحلیل توصیفی ویژگی های جمعیت شناختی	1-4-1
63 توزیع فراوانی متغیر سن در نمونه	1-1-4-1
64 توزیع فراوانی متغیر جنسیت در نمونه	2-1-4-2
64 توزیع فراوانی متغیر گروه آموزشی در نمونه	3-1-4-3
65 توزیع فراوانی متغیر رشته تحصیلی در نمونه	4-1-4-4
66 بررسی اهداف پژوهش	2-4-2
66 هدف اصلی پژوهش	1-2-4-1

68 4-2-2- هدف فرعی اول:
70 4-2-3- هدف فرعی دوم:
71 4-2-4- هدف فرعی سوم:
80 4-2-5- هدف فرعی چهارم:
87 فصل پنجم
87 نتیجه گیری و پیشنهادها
88 مقدمه
89 5-1- خلاصه پژوهش
96 5-3- محدودیت های پژوهش
97 5-4-1- پیشنهادهای کاربردی
99 5-4-2- پیشنهادها برای پژوهشگران آتی
100 منابع
100 منابع فارسی
103 منابع لاتین
107 پیوست

فصل اول

کلیات تحقیق

مقدمه

بشر در طول تاریخ به اهمیت اطلاعات پی برده و برای اینکه بتواند از این ثروت ارزشمند به خوبی بهره ببرد همیشه سعی در مدیریت و سازماندهی آن داشته است. در هزاره سوم، با پیشرفت سریع علوم و فنون، میزان اطلاعاتی که از طریق محملهای اطلاعاتی مختلف منتشر می‌شود، با وجود افزایش روزافزون، انسان را با چالشهای جدی در بهره‌مندی از اطلاعات روبه‌رو ساخته است. این حجم اطلاعات، جامعه امروز را در آستانه ورود به فرهنگ غیر مادی قرار داده است؛ فرهنگی که در آن اطلاعات و شناخت، محور اصلی سنجشها خواهد بود. در این شرایط، تنها سواد خواندن، نوشتن و حساب کردن برای بهره‌مندی از اطلاعات کفایت نمی‌آورد، بلکه به منظور استفاده مؤثر از اطلاعات، حضور بانشاط در جهان ارتباطات و تعامل پویا با رسانه‌های مبتنی بر فناوری اطلاعات، نیازمند مجهز شدن به مهارتهای نوینی هستیم که با عنوان «سواد اطلاعاتی» شناخته می‌شوند. جنبش سواد اطلاعاتی از «آموزش کتابخانه‌ای»، «آموزش کتابشناختی» و «آموزش کاربر/خواننده» آغاز شده است. تا مدت‌ها تصور می‌شد سواد اطلاعاتی، همان مهارت استفاده از منابع کتابخانه‌ای و بحث‌های مرتبط با آموزش کتابخانه‌ای است؛ در صورتی که سواد کتابخانه‌ای به مفهوم مهارت استفاده از کتابخانه و توانایی بازیابی اطلاعات از میان حجم عظیمی از اطلاعات موجود در کتابخانه‌ها، به منظور انجام تحقیق و پژوهش نظام‌مند است. سواد اطلاعاتی، شامل مهارتهایی است که موجب استفاده مؤثر از اطلاعات می‌شود. سواد اطلاعاتی، توانایی بهره‌مندی از اطلاعات در همه اشکال است. اطلاعات، ممکن است از هر منبعی، عم از رسانه‌های چاپی و یا الکترونیکی به دست آید و یا حتی منبع کسب اطلاعات، می‌تواند یک فرد باشد. مادانشکده‌ها، کتابخانه‌ها و سازمان‌ها را با فناوریهای الکترونیکی مجهز نموده ایم اما آیا ما دانشجویان و اساتید را در برابر اطلاعاتی که سخت آنها را مورد حمله قرار می‌دهند بوسیله این فناوریها مجهز نموده ایم؟ اصطلاح سواد اطلاعاتی ترجیحاً به عنوان اطلاعات مناسب و بطور عموم به عنوان توانایی دسترسی، ارزیابی، سازماندهی و استفاده از اطلاعات متنوع از منابع تعریف شده است (هنز و لنگ، 2013). بدین منظور فردی که دارای سواد اطلاعاتی گردد باید داده‌های جمع شده را برای ارزیابی، تناسب، کیفیت و مفید بودن تحلیل نماید و بطور صحیح اطلاعات را به طرف دانش سوق دهد.

انسانها در طی زندگی خود باورهایی را درباره خود و پدیده های پیرامون خود کسب می کنند، باورهای خودکارآمدی^۱ از جمله باورهایی هستند که نقش بنیادین در کیفیت زندگی و ایجاد تعادل و توازن بین ابعاد مختلف زندگی دارند. خودکارآمدی به معنای باور فرد در مورد توانایی مقابله او در موقعیت های خاص است و الگوهای فکری، رفتاری و هیجانی را در سطوح مختلف تجربه انسانی تحت تاثیر قرار می دهد و تعیین کننده این است که آیا رفتاری شروع خواهد شد یا خیر و اگر شروع شد فرد چه اندازه تلاش برای انجام آن خواهد داشت و در رویارویی با مشکل چه مقدار استقامت از خود نشان خواهد داد.

تحقیقات نشان داده است که باورهای خودکارآمدی تاثیر نیرومندی بر انگیزه پیشرفت، انتخاب ها و میزان تلاش و پشتکار افراد و نهایتاً بر پیشرفت و موفقیت آنها دارد. دانشجویانی که باورهای خودکارآمدی بالا دارند تکالیف دشوار را به عنوان چالش می بینند، نسبت به اهدافشان متعهد باقی می مانند و در صورت شکست بر تلاش خود می افزایند و نهایتاً پشتکار آنها موجب موفقیت می شود. اما برای دانشجویانی دارای باورهای خودکارآمدی پایین تکالیف دشوار در حکم تهدید شخصی هستند و مواجهه با شکست موجب درماندگی و دست کشیدن از تلاش و نهایتاً به عدم موفقیت منجر می شود. نتایج پژوهش ها حاکی از آن است که ارتباط بین خود کارآمدی با متغیرهای مختلفی بررسی شده است، مواردی که به نظر می رسد کمتر در مورد آن پژوهش انجام شده، سواد اطلاعاتی می باشد که در پژوهش حاضر سعی بر آن است که رابطه سواد اطلاعاتی با خودکارآمدی در دانشجویان بررسی شود. در این فصل پس از بیان ماهیت مساله پژوهشی و بیان ضرورت انجام تحقیق در مورد آن، اهداف و فرضیه های تحقیق مطرح شده است.

1-1 بیان مسأله

از آغاز تمدن بشری تاکنون، اطلاعات و استفاده از آن مسائل مهم به شمار آمده است. وجود و تولید عظیمی از اطلاعات در زمینه های گوناگون، دوران کنونی را به عصر اطلاعات تبدیل کرده، و پدیده ای به نام "انفجار اطلاعات" را به وجود آورده است (حیاتی و تصویری قمصری، 1378). مهارت های سواد اطلاعاتی شاید مهم ترین ابزاری باشند که علاوه بر تجهیز دانشجویان به منظور ادامه تحصیل در مقطع تحصیلات تکمیلی، به آسانی آنها را به یادگیرندگان مادامالعمر تبدیل می کنند و بدین ترتیب پس از پایان تحصیلات تکمیلی نیز ابزارهای لازم برای ارتقای سطح دانش و نیز برای

1 Efficacy

روزآمدی دائمی را در اختیار آنان قرار می دهند(قاسمی، ۱۳۸۳: ۱۵۳). ضرورت برخورداری از این توانمندی ها، برای دانشجویان دوره های تحصیلات تکمیلی که قرار است در آینده در پست های اجرایی، آموزشی و پژوهشی در نقش هایی مانند مدیر، مدرس و پژوهشگر در جامعه ایفای نقش نمایند، از جایگاه ویژه ای برخوردار است(نظری، ۱۳۸۴: ۹۴). سواد اطلاعاتی مفهومی است که در نتیجه ی تحولات و تغییرات سریع در فناوری های اطلاعاتی پیدا شده است. اصطلاح سواد اطلاعاتی را نخستین بار زورکوفسکی^۱ در سال ۱۹۷۴ به کار برد. وی در طرح پیشنهادی خود به کمیسیون ملی کتابداری و علم اطلاعات^۲ (ان. سی. ال. آی. اس. ایالات متحده در ۱۹۷۴) به تبیین اهداف دستیابی به سواد اطلاعاتی پرداخت. او کسی را دارای سواد اطلاعاتی می داند که برای استفاده از منابع اطلاعاتی آموزش دیده باشد و بتواند با استفاده از اطلاعات مسائل خود را حل کند. از اوایل دهه ی هفتاد قرن بیستم، مفهوم سواد اطلاعاتی به شیوه ای متفاوتی مورد تعبیر و تفسیر قرار گرفته است. در متون آموزشی عبارت هایی مانند "مهارت های مطالعه 3"، "مهارت های پژوهش 4"، "مهارت های کتابخانه 5"، "یادگیری مادامالعمر 6" و "تفکر خلاق 7" به جای مفهوم سواد اطلاعاتی مورد استفاده قرار گرفته است (خالقی، ۱۳۸۹ : ۹). با آغاز دهه ی ۱۹۹۰ تعریف انجمن کتابداری آمریکا^۸ از سواد اطلاعاتی در سطح جهانی پذیرفته شد و به بحثی داغ در حوزه ی کتابداری تبدیل گردید. بر اساس این تعریف فرد باسواد اطلاعاتی باید بتواند دریابد که چه زمانی به اطلاعات نیاز است و توانایی مکان یابی، ارزیابی و استفاده ی کارآمد از اطلاعات مورد نیاز را داشته باشد. نهایت این که افراد باسواد اطلاعاتی، کسانی هستند که آموخته اند که چگونه یاد بگیرند (داورپناه و همکاران، ۱۳۸۷: ۱۶). دراکر^۹ در سال ۱۹۹۲ درباره نیاز سازمان ها به سواد اطلاعاتی بحث کرده است. او پیشنهاد کرد که شرکت ها نیاز به آموزش در مورد پرسیدن سوالاتی دارند نظیر: به چه اطلاعاتی در شرکت نیاز داریم؟ به چه شکلی؟ چگونه می توانیم آن را کسب کنیم؟ و سپس سوالات

¹ Zurkowski

² National Commission on Libraries and Information Science

3 Study Skills

4 Research skills

5 Library skills

6 Lifelong learning

7 Creative Thinking

8 American library association

9 Drucker

بیشتری در ارتباط با اثر اطلاعات دریافتی بپرسند. بطور واضح اطلاعات کسب شده از هر کجا، هر شخص و در هر محیطی می تواند ظاهر شود. بعضی از عوامل محدود کننده گسترش گرایش به سواد اطلاعاتی شامل خود واژه که بطور واضح مفهوم خودش را بیان نمی کند، نارسایی تعریف هایی که معمولاً " به واژه نسبت داده می شود، حقیقت اینکه بحث اغلب به نظم آموزشی محدود می شود، آشفستگی سواد اطلاعاتی با سواد فن آوری اطلاعات و رایانه و فقدان استدلال نظری که زیربنای بیشتر آثار می باشد (بروس 1، 1997). علیرغم این محدودیت ها اهمیت بالقوه سواد اطلاعاتی در تجارت، اخیراً در مقاله ای توسط میوتچ² بنام " رهنمودهای روش بکارگیری مفهوم در زمینه تجارت " تصریح گردیده است. میوتچ پیشنهاد کرد که باید بر دانش و معنای آن برای تقویت ارزش مفهوم " سازمانهای فراگیری " تأکید شود.

مفهوم خودکار آمدی به قضاوت افراد درباره توانایی آنها در انجام یک کار یا انطباق با یک موقعیت خاص مربوط است (پروین، 2001).

به نظر بندورا³ (1982) نحوه رفتار افراد را اغلب بهتر می توان از روی باورهایی که در مورد قابلیت هایشان دارند یعنی از روی خودکارآمدی آنها پیش بینی کرد تا از روی قابلیت هایی که آنها واقعاً دارند. به نظر او ادراک فرد از کارآمدی شخصی به عنوان میانجی شناختی تأکید می کند. فرد در حین انجام یک عمل، بر اساس آن در مورد قابلیت های خود به داوری می پردازد و این قضاوت در مورد قابلیت ها بر تفکر، هیجان، عاطفه و رفتار تأثیر می گذارد. خودکارآمدی ادراک شده نه به تعداد مهارت های شخصی بلکه به آنچه که شخص باور دارد که می تواند تحت شرایط خاصی انجام دهد مربوط می شود. انتظارات متصور یک فرد در موفقیت در یک کار یا رسیدن به یک نتیجه ی خوب از طریق فعالیت های فردی و یا ارزیابی های مشخص از توانایی ها یا شایستگی های خود برای انجام کاری یا رسیدن به هدف یا غلبه بر مانعی را خودکارآمدی می گویند (بارسون و بیرمی، 1997).

به نظر بندورا، تأثیر برداشت انسان از خودکار آمدی گسترده بوده و شامل موارد زیر است:

1. افراد به چه فعالیت هایی می پردازند.

2. چه مقدار از تلاش های خود را صرف یک موقعیت مشخص می کنند.

1 Bruce

2 Mutch

3 Bandura

3. برای چه مدت در مقابل موانع ایستادگی می کنند.

4. واکنش های هیجانی فرد به هنگام پیش بینی یک موقعیت و یا هنگام انجام آن چگونه است.

به طور خلاصه، درک انسان از خودکارآمدی بر الگوهای تفکر، انگیزش، عملکرد و برانگیختگی هیجانی فرد تأثیر می گذارد (پروین، 2001).

با توجه به مطالب فوق و اهمیت ضمنی هریک از متغیرها می توان گفت که بررسی رابطه بین متغیرهای سواد اطلاعاتی و خودکارآمدی دانشجویان از اهمیت ویژه ای برخوردار می باشد. هدف از این پژوهش بررسی و مقایسه رابطه سواد اطلاعاتی با خودکارآمدی در دانشجویان دانشگاه پیام نور شهر اصفهان در گروه های مختلف آموزشی (مهندسی، علوم پایه و علوم انسانی) در سال تحصیلی 1391-92 است.

1-2 اهمیت پژوهش

سازه خودکارآمدی در محیط های آموزشی از اهمیت ویژه ای برخوردار است؛ زیرا طبق نظر بندورا، اینگونه محیط ها بر ای رشد و شکل گیری خودکارآمدی مناسب هستند (بندورا، 1994). در محیط های تحصیلی، خودکارآمدی به باورهای دانشجو در ارتباط با توانایی انجام وظایف درسی تعیین شده اشاره دارد. دانشجویانی که معتقدند در تحصیل می توانند موفق باشند، تمایل، تلاش و استقامت بیشتری در انجام وظایف درسی نشان می دهند و به توانایی خود، اطمینان بیشتری دارند (بونگ¹، 2001). یافته های حاصل از مطالعات، حاکی از آنند که خودکارآمدی بر کسب دانش، رشد و بهبود مهارت ها (فردی و میور-کوکران²، 2006) و همچنین، در بکارگیری دانش و مهارت های علمی و حرفه ای نقش دارد (رحیمی و احمدی، 2005).

مهارت های سواد اطلاعاتی شاید مهمترین ابزاری باشند که علاوه بر تجهیز دانشجویان به منظور ادامه تحصیل در مقطع تحصیلات تکمیلی، به آسانی آنها را به یادگیرندگان مادامالعمر تبدیل میکنند و بدین ترتیب پس از پایان تحصیلات تکمیلی نیز ابزارهای لازم برای ارتقای سطح دانش و نیز برای روزآمدی دائمی را در اختیار آنان قرار می دهند (قاسمی، 1383، ص 153). ضرورت برخورداری از این توانمندی ها برای دانشجویان دوره های تحصیلات تکمیلی که قرار است در آینده در پست های

1 Bong

2 Feredy & Muir - Cochrane

اجرایی، آموزشی و پژوهشی در نقش هایی مانند مدیر، مدرس و پژوهشگر در جامعه ایفای نقش نمایند، از جایگاه ویژه‌های برخوردار است (نظری، ۱۳۸۴، ص ۹۴)

مهمترین عامل بهره‌وری در دانشگاه‌ها و نهایتاً در کل جامعه، دانشجویان هستند. تردیدی نیست که شکوفایی هر جامعه در بهبود و پرورش دانشجویان آن نهفته است. بدین سبب است که مسئولان دانشگاه پیام نور شهر اصفهان، با یاری متخصصان رفتاری و روانشناسی، توجه خاصی به پرورش دانشجویان دارند. یکی از مفاهیمی که در راستای بالندگی دانشجویان مطرح گردیده است، توجه سواد اطلاعاتی در دانشگاه‌ها می‌باشد. این در حالی است که برای پاسخ‌گویی به شرایط آن‌ها، نیاز به استفاده از خودکارآمدی می‌باشد. دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی باید ترویج دهنده خودکارآمدی باشند. دانشگاه پیام نور شهر اصفهان، به عنوان یکی از مراکز اصلی و بزرگ کشور در پرورش دانشجویان، نیاز اساسی به پرورش دانشجویان خلاق، ماهر و انعطاف‌پذیر دارد تا بتواند پاسخگوی نیازهای اصلی جامعه خود باشد. با توجه به سیستم دانشگاه پیام نور شهر اصفهان ضرورت پاسخگویی شایسته به نیازهای جامعه، توجه مسئولان به سواد اطلاعاتی و خودکارآمدی ضرورت دارد، بنابراین در این پژوهش، به بررسی سواد اطلاعاتی و مولفه‌های آن که شامل مهارت‌های استفاده از رایانه، سازماندهی اطلاعات، تجزیه و تحلیل اطلاعات، شیوه‌های دستیابی به اطلاعات و ابزارهای دستیابی به اطلاعات است و همچنین رابطه سواد و خودکارآمدی در دانشجویان کارشناسی ارشد دانشگاه پیام نور شهر اصفهان که دارای 3 گروه آموزشی (مهندسی، علوم پایه و علوم انسانی) در سال تحصیلی 92-1391 پرداخته شده است.

1-3 اهداف پژوهش

1-3-1 هدف اصلی

بررسی سواد اطلاعاتی و رابطه آن با خودکارآمدی در دانشجویان دانشگاه پیام نور شهر اصفهان

1-3-2 اهداف فرعی

1. بررسی وضعیت پراکندگی سطح سواد اطلاعاتی در گروه‌های مختلف آموزشی دانشجویان دانشگاه پیام نور شهر اصفهان
2. بررسی وضعیت پراکندگی میزان خودکارآمدی در دانشجویان گروه‌های مختلف آموزشی دانشگاه پیام نور اصفهان

3. بررسی رابطه مولفه های سواد اطلاعاتی (مهارت های استفاده از رایانه، سازماندهی اطلاعات، تجزیه و تحلیل اطلاعات، شیوه های دستیابی به اطلاعات و ابزارهای دستیابی به اطلاعات) با خودکارآمدی در دانشجویان گروه های مختلف آموزشی دانشگاه پیام نور شهر اصفهان
4. بررسی رابطه بین سواد اطلاعاتی، خودکارآمدی و ویژگی های دموگرافی (رشته، سن و ...) در دانشجویان گروه های مختلف آموزشی دانشگاه پیام نور شهر اصفهان.

1-4-4 سوالات پژوهش

1-4-1 سوال اصلی

آیا بین سواد اطلاعاتی و خودکارآمدی در دانشجویان دانشگاه پیام نور شهر اصفهان رابطه وجود دارد؟

1-4-2 سوال های فرعی

سطح سواد اطلاعاتی دانشجویان گروه های مختلف آموزشی دانشگاه پیام نور شهر اصفهان چگونه است؟

میزان خودکارآمدی دانشجویان گروه های مختلف آموزشی دانشگاه پیام نور شهر اصفهان چگونه است؟

آیا بین مولفه های سواد اطلاعاتی (مهارت های استفاده از رایانه، سازماندهی اطلاعات، تجزیه و تحلیل اطلاعات، شیوه های دستیابی به اطلاعات و ابزارهای دستیابی به اطلاعات) با خودکارآمدی در دانشجویان گروه های مختلف آموزشی رابطه وجود دارد؟

آیا بین سواد اطلاعاتی، خودکارآمدی و ویژگی های دموگرافی (رشته، سن و ...) در دانشجویان دانشگاه پیام نور شهر اصفهان رابطه وجود دارد؟

1-7-1 تعاریف نظری

خودکارآمدی:

خودکارآمدی به احساسهای شایستگی، کفایت و قابلیت در کنار آمدن با زندگی اشاره دارد (شولتز و شولتز¹، 1998). به تعبیر دیگر در نظریه شناختی اجتماعی بندورا به توانایی ادراک شده فرد در انطباق با موقعیتی خاص خودکارآمدی گفته می شود (پروین، 1997).

سواد اطلاعاتی:

سواد اطلاعاتی مجموعه مهارت‌هایی است که فرد را قادر می‌سازد نیاز اطلاعاتی خود را تشخیص دهد، با شناسایی منابع اطلاعاتی موجود به تدوین روش جستجو در این منابع پرداخته و پس از انجام جستجو اطلاعات به دست آمده را ارزیابی کرده و به منظور تولید اطلاعات جدید پیوند لازم بین اطلاعات جدید را با دانش قبلی خود برقرار سازد (سامسون و میل²، 2003).

مهارت های استفاده از رایانه:

مهارت‌های استفاده از رایانه شامل دانش و صلاحیت لازم برای استفاده از عملکرد پایه کامپیوتر از جمله ذخیره کردن داده‌ها، کاربردهای نرم افزاری در کامپیوتر شخصی سیستم عاملش

رادار است. (بهکامان، 1389)

ابزارهای دستیابی به اطلاعات:

ابزارهای دستیابی به اطلاعات به ابزارهایی اطلاق می شود که از آنها برای دستیابی به اطلاعاتی که به آنها نیاز داریم استفاده می کنیم این ابزارها به ما جهت رسیدن به اطلاعات مورد نیازمان کمک می کند. از این ابزارها میتوان مانند اینترنت، فهرستهای موضوعی کتابخانه ها و... یاد کرد. (تقوی، 1375)

شیوه های دستیابی به اطلاعات:

یکی از اصلی ترین بخش های هر کار پژوهشی را شیوه های دستیابی به اطلاعات تشکیل می دهد. چنانچه این کار به شکل منظم و صحیح صورت پذیرد و راه های صحیحی برای دستیابی به اطلاعات انتخاب شود کار تجزیه و تحلیل و نتیجه گیری از داده ها با سرعت و دقت خوبی انجام خواهد شد وگرنه این اطلاعات ارزش چندانی نخواهند داشت. (مهدوی، 1380)

سازماندهی اطلاعات:

¹ Shoultz and Shoultz

² Samson and Millet

در نظر گرفتن اطلاعات به منزله ی بستر حاوی محتوا به منظور توصیف تمام یا بخش هایی از آن و ذخیره سازی برخی از آن اطلاعات جهت دسترس پذیر ساختن آن اطلاعات، سازماندهی اطلاعات نام دارد. (ارسطو پور، 1383)

تجزیه و تحلیل اطلاعات:

پس از گردآوری اطلاعات مورد نیاز، برنامه ریزان موظفند مجموعه ُ اطلاعات به دست آمده را طوری بررسی کنند که بتوانند مفاهیم مورد نیاز را از آنها استخراج کنند. این مرحله متکی بر اعتبار و صحت روش هائی است که برای کسب اطلاعات به کار برده شده اند و با اطمینان بر اینکه آنچه اکنون در دست است همان است که باید باشد اطلاعات را از یکدیگر تفکیک می کنند و بر طبق اصول علم آمار به طور منفرد و مرکب مورد مطالعه قرار می دهند. در این مرحله ویژگی های اطلاعات مختلف مدنظر قرار می گیرد و اطلاعاتی که هبا یکدیگر تجانس یا تشابه دارند جدا شده زیر مجموعه ویژه ای را تشکیل می دهند. به مجموعه ی این اعمال تحلیل و تجزیه ی اطلاعات گفته می شود. (هاشم زاده نامقی، 2009)

دانشجو:

دانشجو به کسی اطلاق می گردد که طبق برنامه و مقررات وزارتین علوم، تحقیقات و فناوری - بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در یکی از دانشگاهها و موسسات آموزش عالی خارج از کشور که مورد تأیید وزارتین مزبور بوده و شرط ورود به آنها داشتن حداقل دیپلم کامل متوسطه باشد، به تحصیل اشتغال ورزد. (بختیارزاده، 1381)

1-4-2 تعاریف عملیاتی

سواد اطلاعاتی: در این پژوهش مجموع امتیازاتی است که جامعه آماری از طریق پاسخ دهی به سؤالات 1 تا 32 پرسش نامه استاندارد سواد اطلاعاتی باقرآبادی (1388)، بدست آورند اطلاق می گردد.

مهارت های استفاده از رایانه: در این پژوهش مجموع امتیازاتی است که جامعه آماری از طریق پاسخ دهی به سؤالات 1 تا 7 پرسش نامه استاندارد باقرآبادی (1388)، بدست آورند اطلاق می گردد.